

ความสำคัญของอัตราดอกเบี้ยและโครงสร้างของอัตราดอกเบี้ยในอดีต

๔.๑ ความสำคัญของอัตราดอกเบี้ย

ในการดำเนินนโยบายด้านการเงินของประเทศด้อยพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น มีกรอบของการวิเคราะห์หลายวิธีด้วยกัน^๑ แนวทางการวิเคราะห์ที่น่าสนใจแนวทางหนึ่งคือการพิจารณาบัญชีกระแสเงินทุน (flow of Fund Account) โดยเน้นที่การลงทุนและการออมของสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงการไหลเวียนของเงินทุนจากแหล่งที่มีเงินทุนเหลือเพื่อไปยังแหล่งที่ขาดแคลนเงินทุนโดยผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ ซึ่งก็หมายความว่า การลงทุนอันจะเกิดจากธุรกิจเอกชนต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีแหล่งเงินทุนที่มีปริมาณเพียงพอแก่การลงทุน โดยที่เงินทุนเหล่านี้มีมาจากปริมาณเงินทุนของสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นสำคัญ

แต่การที่สถาบันการเงินจะมีเงินทุนเพิ่มสูงขึ้นได้นั้น จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนนำเงินทุนที่เก็บออมไว้เข้ามาฝากไว้ที่สถาบันการเงินมากขึ้น ภาวะการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น รายได้, อัตราดอกเบี้ย ภาษี เป็นต้น ในทางทฤษฎีอัตราดอกเบี้ยถือได้ว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลอย่างสำคัญต่อการไหลของเงินทุนจากภาคเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ ที่มีเงินทุนเหลือเพื่อไปยังภาคเศรษฐกิจอื่นที่ขาดแคลนเงินทุนได้ ทั้งนี้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยนั้น เป็นผลตอบแทนที่ควรจะได้รับจากการเลือกถือสินทรัพย์ชนิดใดชนิดหนึ่ง ผู้ออมที่มีเหตุผลจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้จากสินทรัพย์อื่น ๆ เปรียบเทียบพร้อมกันไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยพยายามให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจะทำให้ภาคครัวเรือนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการถือสินทรัพย์ด้านการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ ด้วย และถ้าอัตราดอกเบี้ยได้ถูกกำหนดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมแล้วจะสามารถทำให้การออมของครัวเรือนโดยเฉพาะในสถาบันการเงินต่าง ๆ มีระดับเพิ่มสูงขึ้นได้

^๑Deena. R. Khatkhate. "Analytic Basis of the working of Monetary Policy in Less Developed Countries" (IMF Staff Paper, Vol XIX, No 3 November 1973) p. 540.

จากบทบาทของอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้หันมาสนใจอัตราดอกเบี้ยในฐานะที่เป็นนโยบายมากขึ้น โดยแนวความคิดแบบดั้งเดิมนั้นถือว่าอัตราดอกเบี้ยเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาในด้านการลงทุนของประเทศได้ กล่าวคืออัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำจะเป็นภาวะที่ชักจูงให้เกิดการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นได้ เพราะสามารถกู้ยืมเงินทุนจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ได้โดยเสียต้นทุนในระดับต่ำ แต่นโยบายด้านอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวนี้ จากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาในหลายประเทศ พบว่าไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเท่าใดนัก^๑ โดยเฉพาะในภาวะที่มีอัตราเงินเฟ้อสูง เนื่องจากในขณะที่ระดับราคาเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นั้นจะทำให้ค่าของเงินลดลงเรื่อย ๆ เช่นกัน เมื่อประกอบกับการที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้อยู่ในระดับต่ำ อัตราดอกเบี้ยที่ได้รับจากสถาบันการเงินไม่มีแรงจูงใจเพียงพอ ประชาชนก็จะนำเงินไปใช้จ่ายด้านทรัพย์สินถาวรอื่นเพิ่มขึ้น ทำให้เงินออมในสถาบันการเงินลดลง เงินทุนที่จะนำไปลงทุนก็ลดน้อยลงตามไปด้วย ในที่สุดก็จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้เป็นไปตามที่ได้วางเป้าหมายไว้

จากแนวความคิดของ McKinnon และคนอื่นอีกหลายท่านได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้อยู่ในระดับที่เป็นจริง จะสามารถทำให้สถาบันการเงินเป็นแหล่งระดมเงินออมเพื่อการลงทุนที่สำคัญได้ จากการศึกษาในเกาหลีและประเทศในแถบลาตินอเมริกาได้ยืนยันความคิดนี้ โดยเฉพาะในประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงอย่างเช่นเกาหลี ซึ่งก่อนที่จะมีการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจนั้น อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูงมาก ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ประเทศขาดแคลนเงินทุนต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมาก แต่ภายหลังที่มีการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจ ทำให้การพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศน้อยลง เงินทุนไหลเข้าสู่สถาบันการเงินเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งทำให้การลงทุนในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

^๑Yung Chul Park. "The Role of Money in Stabilization Policy in Developing Countries (IMF. Staff Paper, Vol XX, No 2, July 1973) pp. 379-418.

จากผลสำเร็จในการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาสนใจอัตราดอกเบี้ยเพื่อใช้เป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหาด้านการเงินและเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น โดยศึกษาลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศว่าอัตราดอกเบี้ยมีผลเพียงใดต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจของประชาชนและของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะผลที่มีต่อสถาบันการเงินซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสำคัญในการระดมเงินออมจากประชาชน ในกรณีของไทยการศึกษาในครั้งนี้จะพิจารณาถึงบทบาทของอัตราดอกเบี้ยในพฤติกรรมด้านสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารพาณิชย์และทดลองเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเพื่อดูผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมดังกล่าวดังกล่าวโดยละเอียดในลำดับต่อไป

๔.๒ โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย

อัตราดอกเบี้ยมีอยู่มากมายหลายอัตราและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น โอกาสจะเกิดหนี้สูญ ขนาดเงินกู้ ระยะเวลาของเงินกู้ ความน่าเชื่อถือของผู้กู้ หลักทรัพย์ค้ำประกันและอื่น ๆ อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า ในการศึกษาโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยของตลาดการเงินของไทยในปัจจุบันอาจจะพิจารณาได้จาก

- ก. อัตราการให้กู้ยืมระหว่างธนาคาร
- ข. อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมซึ่งธนาคารพาณิชย์เรียกแก่ผู้กู้ ซึ่งมีอัตราต่างกันตามประเภทและผู้กู้ เช่น อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดี เป็นต้น
- ค. โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารแห่งประเทศไทยแบ่งออกเป็น
 - ค.๑. อัตราดอกเบี้ยมาตรฐานที่ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ โดยมีหลักทรัพย์รัฐบาลเป็นประกัน (Central Bank Rate) หรือมักนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า Bank Rate)
 - ค.๒. อัตราปรับช่วงซื้อลดตัวเงิน (Rediscount rate)
 - ค.๓. อัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืน
- ง. อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสถาบันการเงินอื่น ๆ นอกเหนือจากอัตราในธนาคารพาณิชย์และอัตราดอกเบี้ยตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุน
- จ. โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยของหลักทรัพย์รัฐบาลไทย ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยของพันธบัตรและตั๋วเงินคลัง ซึ่งมีอยู่หลายอัตราตามอายุของหลักทรัพย์ และตามเวลาที่ออกของแต่ละรุ่นซึ่งแตกต่างกัน

ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่เฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ดังที่ปรากฏในหัวข้อต่อไป

๔.๓ การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในระบบธนาคารพาณิชย์ของไทย อัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยได้ถูกกำหนดเพดานโดยกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราดอกเบี้ยมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แต่อาจจะแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ

- ก. อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก
- ข. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

โดยเฉพาะในระบบธนาคารพาณิชย์แล้ว อัตราดอกเบี้ยทั้งสองประเภทอาจจำแนกเป็นผลละเอียดยังได้ดังนี้

ก. อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ประกอบไปด้วย

ก. ๑ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเผื่อเรียก

ก. ๒ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์

ก. ๓ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ-ซึ่งแยกตามระยะเวลาให้โดยละเอียด ดังนี้

- อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๐ - ๓ เดือน
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๓ - ๖ เดือน
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๑๒ เดือนหรือมากกว่า
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๑๒ เดือน - ๒ ปี
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๒ ปี หรือมากกว่า
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๑๒ เดือน - ๓ ปี
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๓ - ๕ ปี
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่มีกำหนดเวลา	๕ ปีหรือมากกว่า

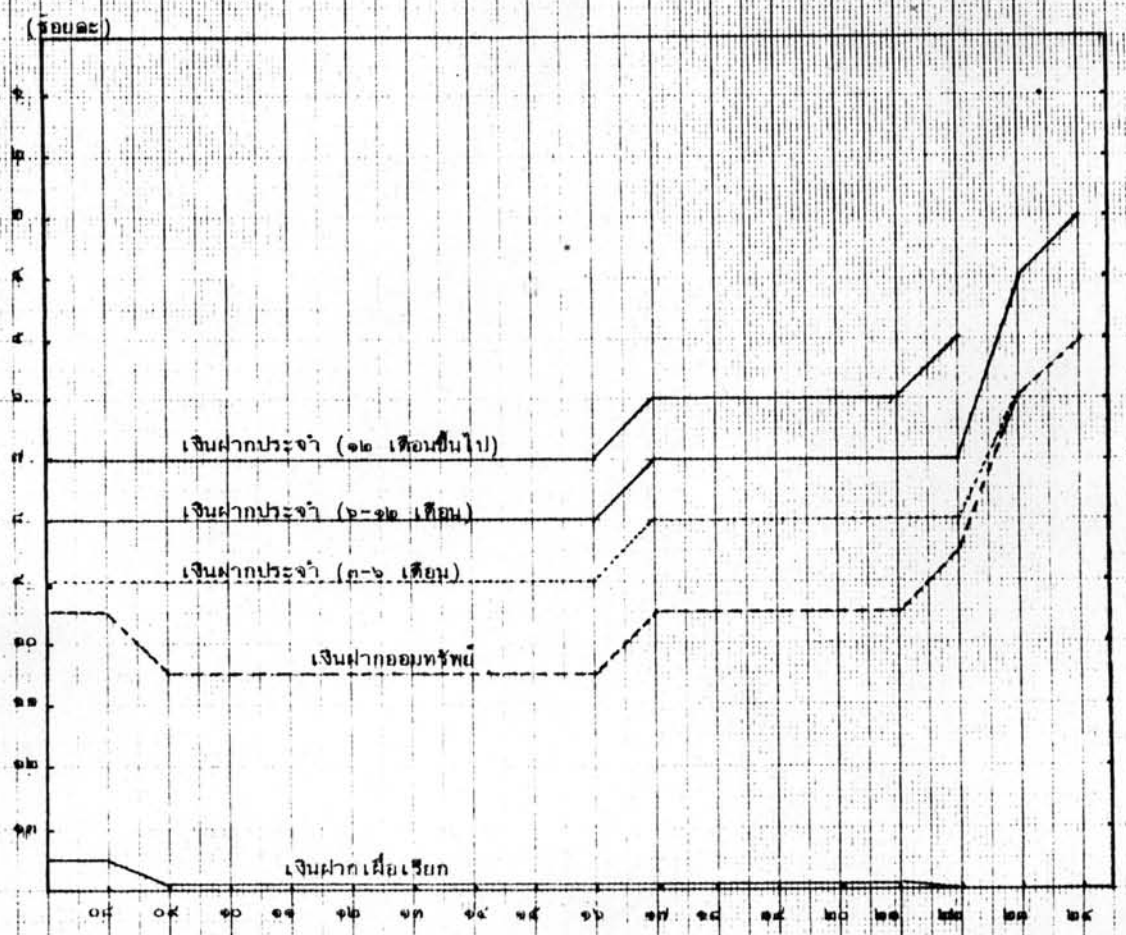
และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของเงินตราต่างประเทศ, การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากข้างต้นนั้น อาจแสดงได้โดยแผนภูมิที่ ๔.๑

จากกราฟอาจพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงได้ตามลำดับดังนี้

ก. ๑ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเผื่อเรียก ในระยะแรกได้ถูกกำหนดให้มีขึ้นเหมือนกันอย่างเช่นในปี ๒๕๐๔ ปี ระดับอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้เท่ากับร้อยละ ๐.๕ แต่เมื่อถึงเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้เปลี่ยนแปลงไปคิดในอัตราร้อยละ ๐.๐๑ จนกระทั่ง ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒ เป็นต้นมาอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้ธนาคารไม่ต้องชำระให้แก่ลูกค้าแล้ว กล่าวคือมีอัตราเท่ากับศูนย์

ก. ๒ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ อัตราดอกเบี้ยประเภทนี้ ก็เช่นเดียวกับอัตราดอกเบี้ยอื่นคือไม่ค่อยจะมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในช่วงปี ๒๕๐๔ ถึงปี ๒๕๑๔ นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ๕ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ๒-๓ ปีหลังนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง สำหรับสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น ก็เนื่องมาจากการปรับเพดานอัตราดอกเบี้ยของรัฐบาล โดยการปรับ

แผนภูมิ ๔.๑
อัตราการดอกเบี้ยเงินฝาก

พาดังกล่าว มีสาเหตุแตกต่างกันออกไปกล่าวคือ ในปี ๒๕๐๔ สาเหตุที่มีการปรับเพราะทางรัฐบาลต้องการให้ลดภาวะด้านต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ เพื่อช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจได้มากขึ้น สำหรับในปี ๒๕๑๗ และปี ๒๕๒๒ นั้น ปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นเพื่อระดมเงินออม เข้าสู่ระบบธนาคารให้มากขึ้น จนกระทั่งในปี ๒๕๒๓ ซึ่งปัญหาเงินฝืดตัวยังเป็นปัญหากดดันต่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ ทางการได้ปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยซึ่งก็รวมเงินฝากประเภทนี้ด้วย จนกระทั่งในปี ๒๕๒๔ ก็ได้มีการปรับอีกครั้งหนึ่ง โดยทางราชการได้ให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน รวมทั้งปัญหาในด้านเงินออมซึ่งมีไม่เพียงพอกับความต้องการของภาครัฐบาล และภาคเอกชน

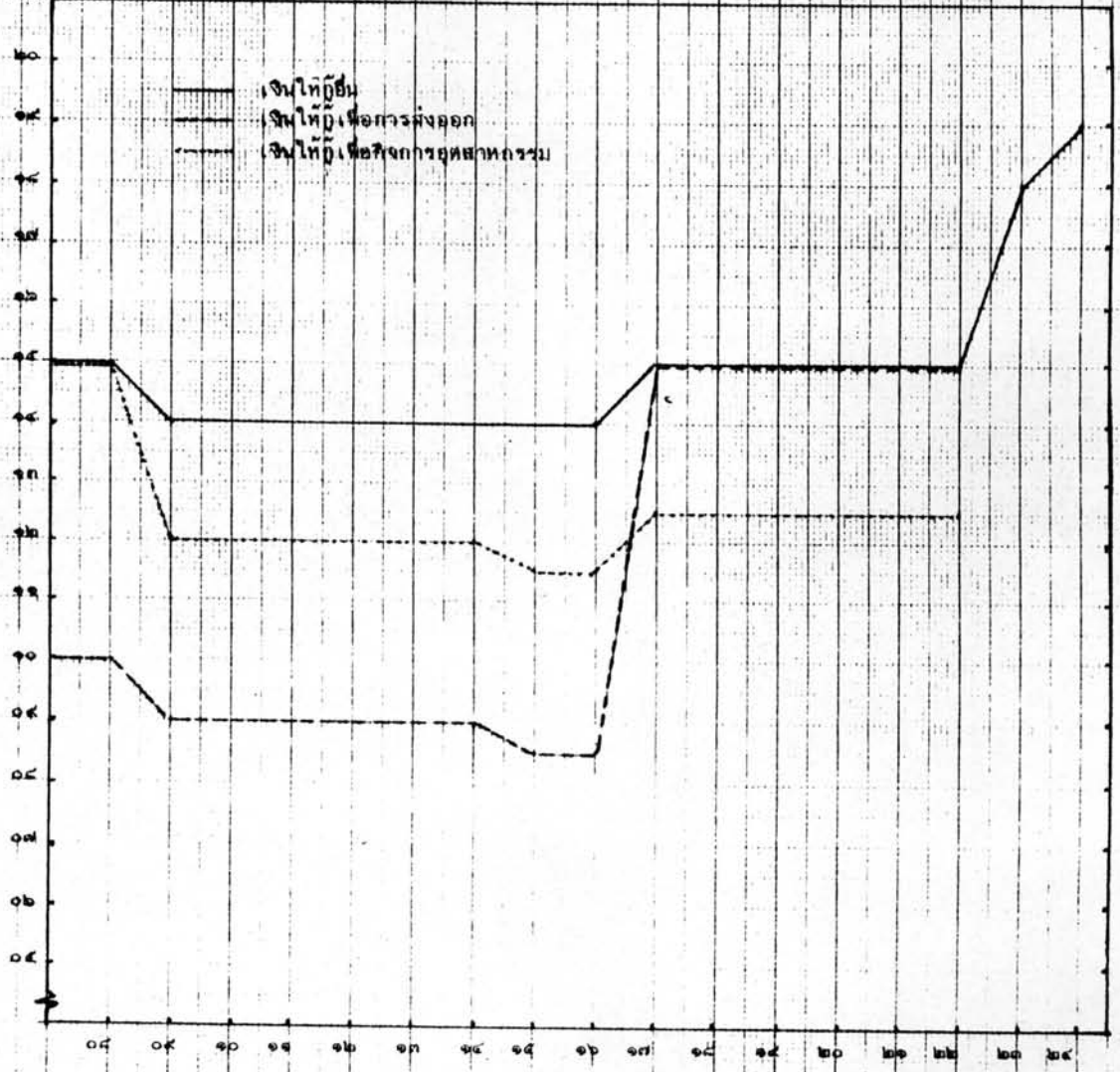
ก. ๓ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ อัตราดอกเบี้ยประเภทนี้ตามรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการแบ่งออกเป็นประเภทได้ ๑๐ ประเภท โดยจัดแบ่งตามระยะเวลาของการฝากตั้งแต่ ๐ - ๓ เดือน จนถึง ๕ ปี หรือมากกว่า แต่ละประเภทจะมีอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกัน ในบางประเภทได้มีการกำหนดขึ้นใหม่ในปี ๒๕๒๓ และปี ๒๕๒๔ ซึ่งได้แก่เงินฝากประจำอายุ ๑๒ เดือน - ๒ ปี, ๒ ปีหรือมากกว่า, ๑๒ เดือน - ๓ ปี, ๓-๕ ปี และ ๕ ปีหรือมากกว่า จากกราฟจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้ ในปี ๒๕๑๗, ๒๕๒๓ และปี ๒๕๒๔ สำหรับสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เหมือนกับในกรณีของเงินฝากออมทรัพย์นั่นเอง

ข. อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ แบ่งพิจารณาออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้และอัตราดอกเบี้ยซื้อลดตั๋วเงินประเภทต่าง ๆ โดยอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้นั้น แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้เพื่อการส่งออก, เพื่อกิจการอุตสาหกรรม และเงินกู้อื่น ๆ ส่วนอัตราซื้อลดตั๋วเงินนั้นแบ่งออกเป็นการซื้อลดตั๋วชนิด commercial bills, export bills และตั๋วที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมจากแผนภูมิ ๔.๒ จะเห็นว่าอัตราเงินกู้แต่ละประเภทมีอัตราที่แตกต่างกันแต่ในระยะหลังคือตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ เป็นต้นมา อัตราดอกเบี้ยมีระดับใกล้เคียงกัน อาทิเช่น อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แก่กิจการอุตสาหกรรมมีระดับเท่ากับอัตราซื้อลดตั๋วเงินที่เกี่ยวกับการซื้อวัตถุดิบเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมา

สำหรับในด้านการเปลี่ยนแปลง ได้เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ๔ ครั้ง ด้วยกัน คือในปี ๒๕๐๔ นั้นได้ลดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้บางประเภท เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของทางการที่ต้องการส่งเสริมธุรกิจเกี่ยวกับการส่งสินค้าออกและการผลิต, ในปี ๒๕๑๗ ได้เปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยไปตามการปรับโครงสร้าง

แผนภูมิ ๔.๒
อัตราการดอกเบี้ยเงินกู้

(ร้อยละ)

สร้างอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑ ของทางการ ที่ต้องการจำกัดอัตราการขยายตัวของสินเชื่อภาคเอกชน
ว่าเป็นนโยบายเพื่อการแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ และจนกระทั่งในปี ๒๕๒๓ และปี ๒๕๒๔ ก็ได้มีการปรับ
โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยอีกเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาด้านการเงินและปัญหาด้านดุลการค้า, ดุลการ
ชำระเงิน

๔.๔ ผลของอัตราดอกเบี้ยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสินทรัพย์และหนี้สินในระบบธนาคารพาณิชย์

จากการศึกษาโดยใช้ปริมาณการเปลี่ยนแปลงในด้านแหล่งที่มาของเงินทุนและการใช้เงินทุน
ของธนาคารพาณิชย์ อาจกล่าวถึงผลโดยสังเขปได้ดังนี้

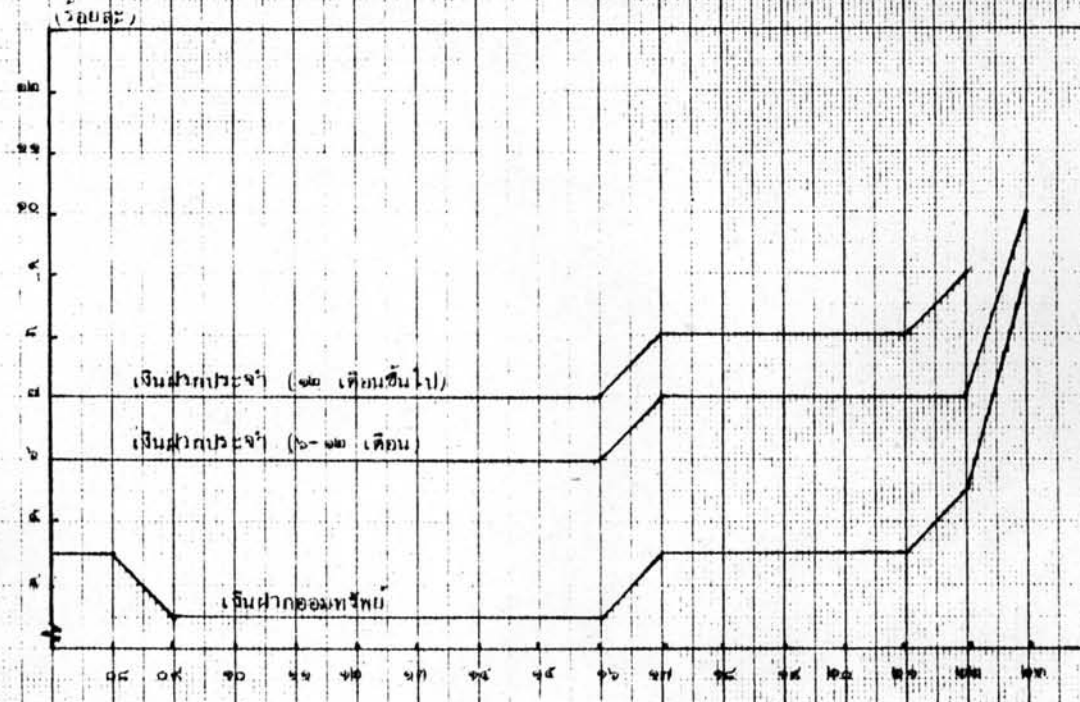
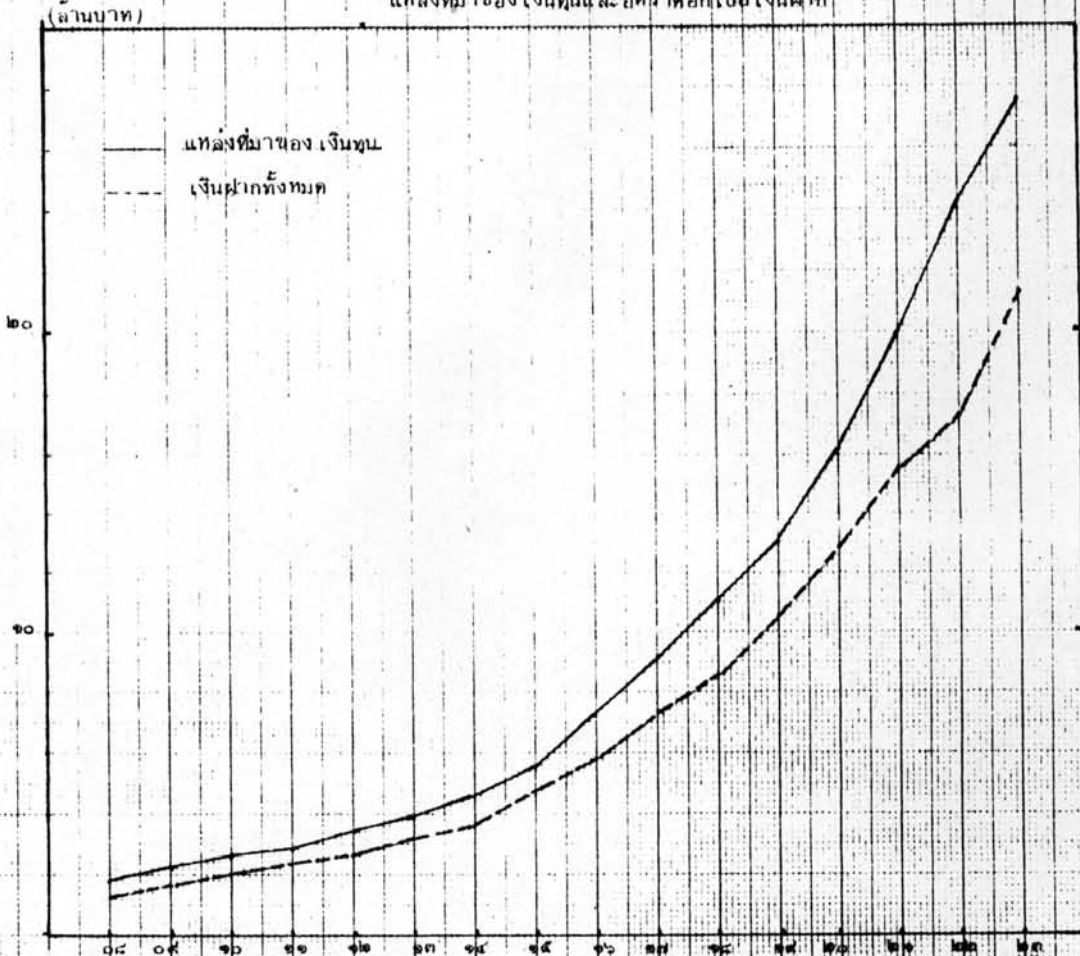
(๑) ผลในด้านแหล่งที่มาของเงินทุน

จากปริมาณการเปลี่ยนแปลงของแหล่งที่มาของเงินทุน เทียบกับการเปลี่ยนแปลงด้านอัตรา
ดอกเบี้ย อาจแสดงได้โดยแผนภูมิที่ ๔.๓ จากกราฟ แสดงให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยมีการเปลี่ยนแปลง
น้อยครั้งมาก โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปี ๒๕๑๗, ๒๕๒๒ และ
ปี ๒๕๒๓ ในปี ๒๕๑๗ นั้นผลที่มีต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงด้านแหล่งที่มาของเงินทุนเห็นไม่ชัดเจนในปี
เดียวกันนั้น แต่ในปีต่อมา อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากรวมทั้งหมดได้ลดลงจากร้อยละ ๒๔.๘๗
ในปี ๒๕๑๗ เหลือร้อยละ ๑๓.๙๔ ในปี ๒๕๑๘ แต่อย่างไรก็ตามในปี ๒๕๑๙ อัตราการเปลี่ยนแปลงของ
เงินฝากได้กลับไประดับใกล้เคียงกันกับในปี ๒๕๑๗ คือร้อยละ ๒๒.๔๑ และเนื่องจากในช่วงปี ๒๕๒๑
นั้นอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากที่เข้าสู่ระบบธนาคารมีอัตราต่ำมากคือเท่ากับร้อยละ ๑๓.๑๑
ทำให้ตอนต้นปี ๒๕๒๓ ทางการได้ปรับอัตราดอกเบี้ยขึ้นอีก ซึ่งก็ทำให้ในปี ๒๕๒๓ เงินฝากในระบบ
ธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตราร้อยละ ๒๓.๘ จากกราฟจะเห็นได้ชัดเจนถึงการ
เปลี่ยนแปลงนี้

(๒) ผลในด้านการใช้เงินทุน จากปริมาณการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้เงินทุนเทียบกับ
อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ อาจแสดงได้โดยแผนภูมิที่ ๔.๔ จากกราฟแสดงให้เห็นว่าก่อนปี ๒๕๒๓ อัตรา
ดอกเบี้ยเงินให้กู้เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ๓ ครั้งด้วยกัน คือในปี ๒๕๐๙, ๒๕๑๕ และปี ๒๕๑๗ ตาม
ลำดับ ในปี ๒๕๐๙ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้และอัตราซื้อลดของธนาคารจะลดลงบ้าง แต่ไม่มีผล
ต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้เงินทุนนัก กล่าวคืออัตราการเพิ่มขึ้นของเงินให้กู้ทั้งหมดนั้นได้ลดลง
จากร้อยละ ๑๖.๐๑ ในปี ๒๕๐๙ เป็นร้อยละ ๑๑.๐๗ ในปี ๒๕๑๐ หลังจากนั้นในปี ๒๕๑๕ อัตรา
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ ๐.๕๐ ซึ่งมีผลต่อเงินให้กู้ทั้งหมดไม่มากนักแต่เงินให้กู้และ

เบิกเกินบัญชีในปี ๒๕๑๖ กลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ ๑๐.๕๔ ในปี ๒๕๑๕ เป็นร้อยละ ๔๑.๖๓ ในปี ๒๕๑๖ จนกระทั่งในปี ๒๕๑๗ ที่อัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาทิเช่น อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้เพื่อการส่งสินค้าออกได้เพิ่มจากร้อยละ ๘.๕ เป็นร้อยละ ๑๕ เงินให้กู้อื่น ๆ เพิ่มจากร้อยละ ๑๔ เป็นร้อยละ ๑๕ อัตราซื้อลดสำหรับตัวส่งออก เพิ่มจากร้อยละ ๘.๕ เป็นร้อยละ ๑๕ อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้ได้ทำให้ปริมาณการกู้ยืมทั้งหมดลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากร้อยละ ๒๔.๘๘ ในปี ๒๕๑๗ เหลือร้อยละ ๑๘.๒๘ ในปี ๒๕๑๘

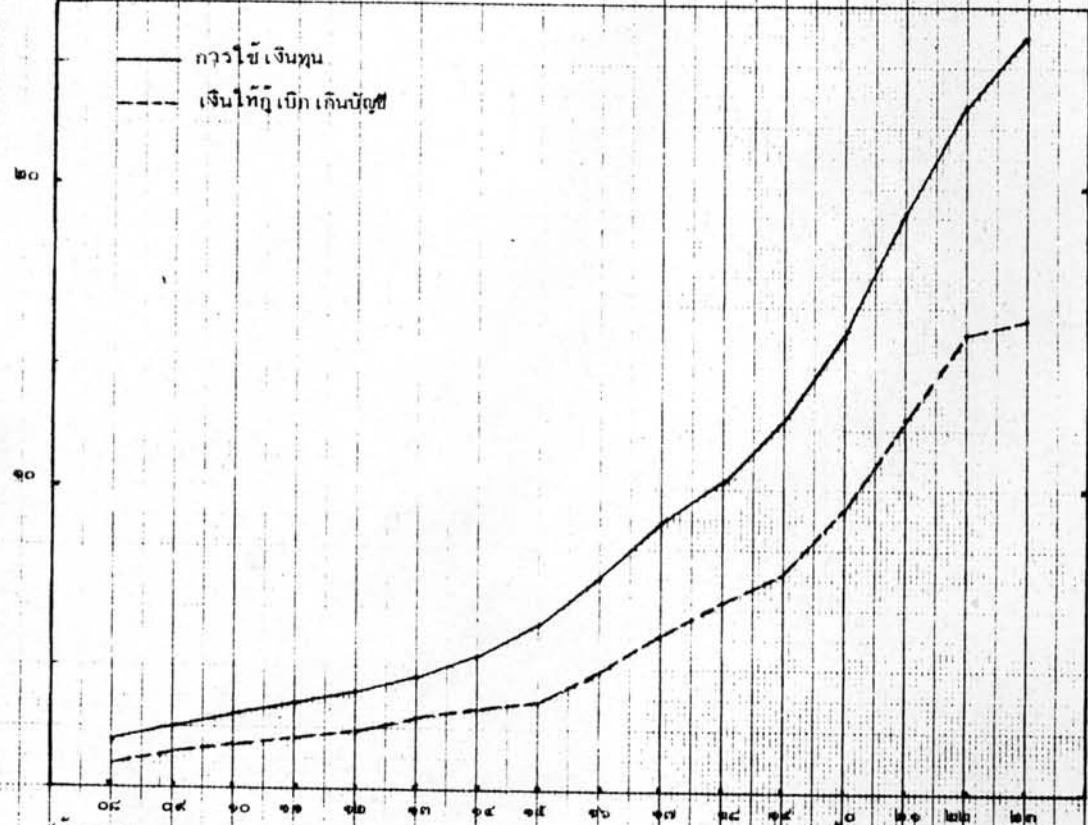
แหล่งที่มาของเงินทุนและสัดส่วนดอกเบี้ยเงินฝาก

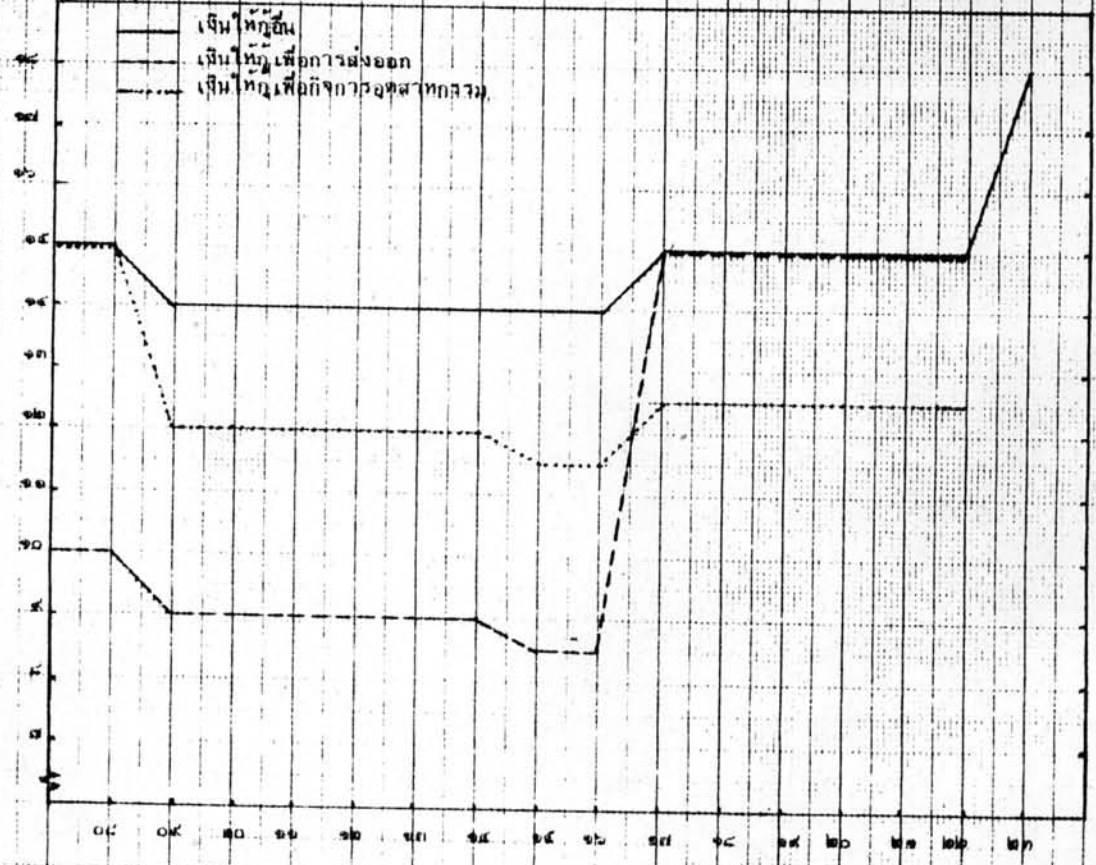
แผนภูมิ ๕.๕

การใช้ทุนและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

(ล้านบาท)

(ร้อยละ)

๔.๕ นโยบายด้านอัตราดอกเบี้ยของประเทศไทยตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ ถึงปัจจุบัน^๑

เป็นที่ทราบกันดีว่า ธนาคารกลางมักจะมีบทบาทและอิทธิพลต่อการกำหนดของโครงสร้างของอัตราดอกเบี้ยภายในระบบการเงินในประเทศไม่มากนักน้อย ด้วยมาตรการหลายประการ อาทิเช่น การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ การกำหนดและเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยคิดลดตั๋วเงินและอื่น ๆ สำหรับกรณีของประเทศไทยมีผู้กล่าวประเมินสรุปเอาไว้ว่า เท่าที่ผ่านมาธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินนโยบายอนุรักษ์นิยม ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย นโยบายการเงินของไทย มีแนวโน้มต้องการลดให้อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำ เครื่องมืออย่างสำคัญอย่างแรกได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (๒๔๘๘) ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนมิให้เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี เครื่องมือสำคัญอีกอย่างคือการกำหนดเพดานสูงสุดของเงินฝากในธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ^๒ ผู้บริหารนโยบายการเงินไทยก็เช่นเดียวกับในประเทศด้อยพัฒนาอื่นหลาย ๆ ประเทศ มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันว่า ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำเพื่อกระตุ้นหรืออุดหนุนการลงทุน นายโรเซนทอล (๑๙๗๐) เคยสรุปเอาไว้ว่า ผู้บริหารธนาคารกลางของไทยมีทัศนคติเช่นนี้อย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าในระยะหลังได้มีการยกกระดกเพดานนี้ขึ้นหลายครั้ง แต่นั่นก็เพราะเหตุผลเนื่องจากอัตราเงินเฟ้อได้เพิ่มสูงขึ้นมากในทศวรรษ ๑๙๗๐ เป็นต้นมา อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะไม่ได้เพิ่มขึ้น และถ้าหากประเมินกันอย่างจริงจัง อาจต่ำกว่าในทศวรรษ ๑๙๖๐ เสียอีก คงจะไม่ผิดหากจะกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายดอกเบี้ยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามหลังสภาพแวดล้อม (defensive monetary policy) มากกว่า

^๑สมพงษ์ ณะโสภณ, โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาประเทศ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชา เศรษฐกิจ, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๒๒-๒๓): ๗๑-๘๐ และศิริ การเจริญดี ท่านอง ศาสรี และพิมลพรรณ รวิวงศ์ "แนวนโยบายอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยกำลังพัฒนา" รายงานเศรษฐกิจรายเดือนธนาคารแห่งประเทศไทย (กันยายน, ๒๕๒๓): ๑๒๔-๗๓๖ และศุภชัย พาณิชภักดิ์ "พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์และพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยกับการพัฒนาระบบธนาคาร" วารสารธรรมศาสตร์ (ปีที่ ๖, เล่มที่ ๔ เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๒๐)

^๒Alex A Rozental. Finance and Development in Thailand (New York: Praeger, 1970)

๔.๕.๑ นโยบายอัตราดอกเบี้ยในระยะก่อนปี ๒๕๑๖

ในปี ๒๕๐๔ รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งแก้ไขจาก พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๘๘ ในส่วนของอัตราดอกเบี้ย พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้เริ่มกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดทั้งในด้านเงินฝากแต่ละประเภทและการให้กู้ยืม ในปีแรกของการใช้ พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ดังนี้ (ดูตารางที่ ๔.๑ และ แผนภูมิที่ ๔.๕)

(ก) อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

- (๑) เงินฝากเผื่อเรียกต้องไม่เกินร้อยละ ๐.๕ ต่อปี
- (๒) เงินฝากเผื่อเรียก โดยมีเงื่อนไขในการจ่ายต้องไม่เกินร้อยละ ๔.๕ ต่อปี
- (๓) เงินฝากประจำ ระยะเวลาไม่เกินสามเดือนต้องไม่เกินร้อยละ ๕ ต่อปี
- (๔) เงินฝากประจำ ระยะเวลาเกินสาม เดือนแต่ไม่เกินหก เดือนต้องไม่เกินร้อยละ ๖
- (๕) เงินฝากประจำ ระยะเวลาเกินหกเดือน
- (๕.๑) ภายในหนึ่งปีนับแต่ประกาศใช้ เป็นต้นไป ต้องไม่เกินร้อยละ ๘ ต่อปี

แต่ถ้าได้มีสัญญากำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ เป็นอย่างอื่นก็ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามสัญญานั้นจนกว่าจะสิ้นความผูกพันตามสัญญาแต่ต้องไม่เกิน ๑ ปี นับแต่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕

- (๕.๒) พันหนึ่งปีนับแต่ประกาศนี้ได้ใช้แล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ ๗ ต่อปี

(ข) อัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับดอกเบี้ย หรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปเสียลดสำหรับการให้กู้ยืม

- (๑) การให้กู้ยืมเพื่อส่งสินค้าออก ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่เปิดมายังธนาคารพาณิชย์ หรือการซื้อ ซื้อลดหรือรับช่วงซื้อลดตัวแลกเงิน ค่าสินค้าที่ส่งออกต้องไม่เกินร้อยละ ๑๒ ต่อปี
- (๒) ธุรกิจอื่นนอกจาก (๑) ต้องไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๑๓ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงน้อยครั้งมาก ทั้ง ๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจเพิ่มมากขึ้นตามมาตรา ๑๔ ของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในช่วงดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพียง ๒ ครั้ง เท่านั้นคือในปี ๒๕๐๕ ได้ลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงสุดสำหรับเงินฝาก ๑ ปีขึ้นไป ลงจากร้อยละ ๘ ต่อปี เป็นร้อยละ ๗ ต่อปี และในปี ๒๕๐๘ ลดอัตราสูงสุดของการให้กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ลงจากร้อยละ ๑๕ เป็นร้อยละ ๑๔ เท่านั้นเองหลังจากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับเงินฝาก เมื่อเรียกและออมทรัพย์เท่านั้น ซึ่งไม่มีความหมายหรือความสำคัญต่อ เศรษฐกิจการเงินแต่อย่างใด

เหตุที่เป็น เช่นนี้เพราะระดับราคาในช่วงเวลาดังกล่าวมีเสถียรภาพโดยดัชนีราคาผู้บริโภค มีอัตราเพิ่มไม่เกินร้อยละ ๕ ต่อปี (ยกเว้นปี ๒๕๐๕ ซึ่งดัชนีค่าครองชีพเพิ่มร้อยละ ๗.๘ ต่อปี) ทำให้ความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยมีน้อยลง ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่ผู้ฝากได้รับ ยังคงเป็นบวกอยู่ตลอดเวลา

ในระยะต่อมาธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการเงินโดยใช้อัตราดอกเบี้ย มาตราฐานที่ธนาคารพาณิชย์กู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นเครื่องมือมากขึ้น ซึ่งในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๑๕ นั้นมีการเปลี่ยนแปลง ๕ ครั้งดังนี้

(๑) ๒ สิงหาคม ๒๕๐๘ อัตราดอกเบี้ยลดลงจากร้อยละ ๘ เป็นร้อยละ ๗ ตามนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น

(๒) ๒๗ มกราคม ๒๕๑๒ ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเป็นร้อยละ ๘ ต่อปี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการโอนทุนออกนอกประเทศ เพราะอัตราดอกเบี้ยตลาดต่างประเทศสูง

(๓) ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๒ ปรับอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานสูงขึ้นอีกเป็นร้อยละ ๑๑ ต่อปี เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศสูงขึ้นถึงร้อยละ ๑๒ ต่อปี

(๔) ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๓ เมื่ออัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศลดลง และคลี่คลายดีขึ้นทางการจึงลดอัตราดอกเบี้ยเหลือร้อยละ ๘ ต่อปี

(๕) ๓ เมษายน ๒๕๑๕ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานลงอีกเหลือร้อยละ ๘ ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยในตลาดต่างประเทศจะมีแนวโน้มลดลงตามลำดับแล้ว ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศยังขบเซา การลดอัตราดอกเบี้ยลงก็เพื่อกระตุ้นการลงทุนภายในประเทศให้

เพิ่มขึ้น โดยครั้งนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้ moral suasion ชักชวนให้ ธนาคารพาณิชย์ลดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมลงด้วย และได้รับความร่วมมือจากสมาคมธนาคารไทย ลดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมแก่ลูกค้าชั้นดี (prime rate) จากร้อยละ ๑๑ เป็นร้อยละ ๑๐.๕

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือ ทางนโยบายการเงินในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๑๔ นั้น จะเห็นว่ามีการปรับปรุงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยน้อยครั้ง ทั้งอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืม และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของไทยนั้น มีการลดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากลงมาเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวคือ จากร้อยละ ๘ เป็นร้อยละ ๗ และลดเพดานดอกเบี้ยการให้กู้ยืมจากร้อยละ ๑๕ ต่อปี เป็นร้อยละ ๑๔ ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานนั้นส่วนใหญ่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามภาวะการเงินต่างประเทศ

๔.๕.๒ นโยบายอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ - ปัจจุบัน

นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ประเทศผู้ส่งออกน้ำมันเป็นสินค้าออกได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันเป็นอัตราสูง วิกฤตการณ์นี้ได้ส่งผลให้เกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรงทั่วโลก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศเปิดอาศัยพลังงานจากน้ำมันถึงร้อยละ ๘๕ ของพลังงานทั้งหมดจึงได้รับผลกระทบโดยตรงทันที อัตราเงินเฟ้อที่เคยอยู่ในระดับค่อนข้างคงที่ประมาณร้อยละ ๒-๓ ต่อปีนั้น ได้เพิ่มเป็นร้อยละ ๑๕.๖ ในปี ๒๕๑๖ และได้เพิ่มสูงสุดในปี ๒๕๑๗ เป็นร้อยละ ๒๔.๓ หลังจากนั้นเศรษฐกิจทั่วโลกประสบกับภาวะถดถอย จึงทำให้เงินเฟ้อลดลงเหลือร้อยละ ๕.๓ และ ๔.๘ ในปี ๒๕๑๘ และ ๒๕๑๙ ตามลำดับ

(ก) นโยบายอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

สำหรับการปรับปรุงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี ๒๕๑๖ ถึงปี ๒๕๒๒ (และปี ๒๕๒๓) นั้น ทางการได้ เปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ ๓ ครั้ง โดยอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำได้เปลี่ยนแปลงจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๘ ในปี ๒๕๑๗ เปลี่ยนจากร้อยละ ๘ เป็น ๙ ในเดือนตุลาคม ๒๕๒๒ และเปลี่ยนจากร้อยละ ๙ เป็นร้อยละ ๑๒-๑๔ ในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓ นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ เป็นต้นมา รัฐบาลได้เก็บภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราร้อยละ ๑๐ ด้วย

การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในปี ๒๕๑๗ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อชะลอภาวะเงินเฟ้อโดยการระดมเงินออมเข้าสู่ระบบธนาคาร การขึ้นครั้งนี้เป็นผลให้เงินฝากในปี ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๖ ร้อยละ ๒๗.๐ ที่เป็นอัตราเพิ่มที่สูงกว่าปีที่ยังไม่ขึ้นอัตราดอกเบี้ยโดยเงินฝากประจำเพิ่มขึ้น ๑๑,๒๒๗.๔ ล้านบาท หรือร้อยละ ๒๗.๕ และเงินฝากออมทรัพย์เพิ่มขึ้น ๑,๓๗๕.๕ ล้านบาท หรือร้อยละ ๒๗.๒ การเพิ่มขึ้นของเงินฝากธนาคารพาณิชย์ครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มในส่วนภูมิภาคมากกว่าในเขตกรุงเทพฯ

อย่างไรก็ตาม การเพิ่มของเงินฝากดังกล่าวมาแล้วมิใช่มีสาเหตุมาจากการขึ้นอัตราดอกเบี้ยแต่อย่างเดียว เพราะในปี ๒๕๑๗ นั้น ปรากฏว่ามูลค่าสินค้าส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๕๔.๕ รายจ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๗ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติรายจังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑.๑ และสาขาธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มขึ้นถึง ๖๗ สาขา หรือร้อยละ ๔.๖ นอกจากนั้น อาจจะเป็นไปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ได้รณรงค์เพื่อระดมเงินฝากในปี ๒๕๑๗ มากกว่าปี ๒๕๑๖ บ้างก็เห็นว่าได้มีส่วนช่วยให้การระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ได้ผลมากขึ้น

ในปลายปี ๒๕๒๐ (๔ พ.ย. ๒๕๒๐) ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑/๒๕๒๐ กำหนดให้ดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารบางประเภทเป็นเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราร้อยละ ๑๐ แต่มีได้ยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๕๕ พ.ศ. ๒๕๑๕ ทำให้ผู้ฝากเงินกับธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ยังคงได้รับการยกเว้นภาษีดอกเบี้ยเงินฝากต่อไป

ต่อมาในปี ๒๕๒๒ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ฉบับใหม่เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๒ ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นมาตรการเสริมมาตรการอื่น ในการบรรเทาภาวะเงินตึงตัวอย่างรุนแรงในระบบการเงิน โดยได้ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์จากร้อยละ ๔.๕ เป็นร้อยละ ๕.๕ และผู้ฝากเงินประเภทออมทรัพย์ไม่ต้องเสียภาษีอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก นอกจากนั้น ยังเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ๑ ปี จากร้อยละ ๔ เป็นร้อยละ ๔ ต่อปี ซึ่งยังคงต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ ๑๐ อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ฝากได้รับสุทธิจึงเท่ากับร้อยละ ๔.๑ เมื่อเทียบกับภาวะเงินเฟ้อร้อยละ ๑๕ แล้ว อัตราที่แท้จริงจึงยังติดลบอยู่ ๖.๔ ซึ่งเป็น **financial repression**

การที่ทางการไม่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงมากได้ เพราะเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมได้ถูกกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ดังนั้นจึงได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๓ ซึ่งมีผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกลาง ธนาคารพาณิชย์อีกครั้งหนึ่งตั้งแต่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓ เป็นต้นไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) เงินฝากเผื่อเรียก รวมตลอดถึงเงินฝากประจำระยะเวลาไม่ถึง ๓ เดือน ไม่จ่ายดอกเบี้ย

(๒) เงินฝากออมทรัพย์ จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๔ ต่อปี

(๓) เงินฝากประจำระยะเวลา ๓ เดือนแต่ไม่ถึง ๖ เดือนจ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๔ ต่อปี

(๔) เงินฝากประจำ ๖ เดือน แต่ไม่ถึง ๑ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๐ ต่อปี

(๕) เงินฝากประจำ ๑ ปี แต่ไม่ถึง ๓ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๒ ต่อปี

(๖) เงินฝากประจำ ๓ ปี แต่ไม่ถึง ๔ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๓ ต่อปี

(๗) เงินฝากประจำ ๔ ปีขึ้นไป จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๔ ต่อปี

เงินฝากตามข้อ (๖) หรือ (๗) ซึ่งธนาคารพาณิชย์ยินยอมให้ผู้ฝากถอนเงินฝากก่อนครบกำหนดให้จ่ายดอกเบี้ยตามระยะเวลาที่ฝากจริงแต่ไม่เกินอัตราสูงสุด ที่กำหนดไว้ตามข้อ (๓), (๔), (๕) หรือ (๖) หักด้วยอัตราร้อยละ ๑ ต่อปี แล้วแต่กรณี

เงินฝากตาม ข้อ (๒), (๓), (๔) หรือ (๕) ที่ฝากอยู่ก่อนวันประกาศใช้ ธนาคารพาณิชย์อาจจ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๔, ๔ ๑๐ หรือ ๑๒ ต่อปีตามลำดับแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เริ่มตั้งแต่ประกาศนี้ใช้บังคับ

ผลของประกาศฉบับนี้ ปรากฏว่าในเดือนมกราคม ๒๕๒๓ เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นถึง ๒,๗๐๐ ล้านบาท ในระยะเดียวกันของปีก่อน

และจากการที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๒๔ เป็นต้น จนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีจะเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ ๑๗ เป็นร้อยละ ๑๘ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยทั้งในด้านเงินกู้และเงินฝาก เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม

๒๕๒๔ โดยทางด้านเงินฝาก ได้กำหนดให้มีเพดานอัตราดอกเบี้ยดังนี้

- (๑) เงินฝากออมทรัพย์ จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกิน ร้อยละ ๔
- (๒) เงินฝากประจำ ระยะเวลา ๑ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๓
- (๓) เงินฝากประจำ ระยะเวลา ๒ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๔
- (๔) เงินฝากประจำ ระยะเวลา ๕ ปี จ่ายดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๑๕

(ข) นโยบายอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม

(๑) อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๑๖ ถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานของธนาคารแห่งประเทศไทยดังนี้

๓ เมษายน ๒๕๑๕ ลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานจากร้อยละ ๔ เป็นร้อยละ ๔

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการที่สถานการณ์การเงินของต่างประเทศดีขึ้น

๔ สิงหาคม ๒๕๑๖ อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศได้สูงขึ้นอีก ทำให้ธนาคารพาณิชย์กู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยมากขึ้น ทางทางจึงขึ้นอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานร้อยละ ๔ เป็นร้อยละ ๑๐

๓๑ มกราคม ๒๕๑๗ ได้ขึ้นอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานอีกเป็นร้อยละ ๑๑ เพื่อสกัดกั้นมิให้เงินทุนไหลออกนอกประเทศ

๑ เมษายน ๒๕๑๘ ได้ลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานลงเป็นร้อยละ ๑๐ ตามเดิม เนื่องจากภาวะเงินเฟ้อลดความรุนแรง ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง การลงทุนและความต้องการสินเชื่อเอกชนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนั้นเพื่อกระตุ้นการลงทุนในภาคเอกชนให้สูงขึ้น

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ ทางทางได้ลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานลงอีกเป็นร้อยละ ๔ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวเร็วขึ้น

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เป็นระยะที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู ดังนั้นเพื่อควบคุมให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์อยู่ในระดับที่เหมาะสม จึงได้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานจากร้อยละ ๔ เป็นร้อยละ ๑๐.๕

๔ ธันวาคม ๒๕๒๑ ปี ๒๕๒๑ ถือได้ว่าเป็นปีที่เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองที่สุด นับแต่เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันในปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา และปรากฏว่าเมื่อถึงปลายปี ๒๕๒๑ อัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปภายในประเทศ และอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศได้มีแนวโน้มสูงขึ้น ทว่าการจึงประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยอีก เป็นร้อยละ ๑๒.๕ เพื่อให้สอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร (interbank rate) ที่สูงขึ้นกว่าอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานในขณะนั้น เพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ได้ประโยชน์จากการกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยมากเกินไป เพราะเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืมจากธนาคารกลางที่เป็น "Lender of Last-resort"

๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๒ ปี ๒๕๒๒ เป็นปีที่ภาวะการเงินตึงตัวอย่างรุนแรงได้เกิดขึ้นทั่วโลก อัตราดอกเบี้ยของต่างประเทศได้มีแนวโน้มสูงขึ้นมากเป็นประวัติการณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้รับอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานถึง ๒ ครั้งในปี ๒๕๒๒ นี้ และได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเป็น ๒ อัตราตามจำนวนวงเงิน ๒ ระดับ (two-tier-system) เป็นครั้งแรก กล่าวคือ ถ้าธนาคารพาณิชย์กู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย ตามวงเงินที่ได้กำหนดไว้จะเสียดอกเบี้ยในอัตราเพียงร้อยละ ๑๒.๕ และถ้ากู้เกินวงเงินที่กำหนดไว้จะเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๔.๐ ซึ่งได้เปลี่ยนเป็นร้อยละ ๑๕ ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ และหลังจากนั้น ได้เปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ในวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๒๓ ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๓ อัตราดังกล่าวได้เปลี่ยนไปเป็นร้อยละ ๑๔ และ ๑๔.๕ ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์กู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยไปชำระหนี้ต่างประเทศและเมื่ออัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศได้มีแนวโน้มลดลง จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานอีกเป็นร้อยละ ๑๔ และ ๑๗ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๓ และในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ อัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน ๒ อัตรา ได้ถูกกำหนดให้เป็น ๑๓.๕ และ ๑๖ ตามลำดับ ต่อมาเมื่ออัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศมีแนวโน้มลดลงอีก ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ลดอัตราดอกเบี้ยลงอีกเป็นร้อยละ ๑๒.๕ และ ๑๕ ตามลำดับ เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๓

๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ปล่อยกู้แก่ธนาคารพาณิชย์อีกครั้งหนึ่งโดยการกู้ยืมเงินที่จัดสรรให้จากร้อยละ ๑๒.๕ เพิ่มเป็น ๑๓.๕ แต่อัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้เกินวงเงินยังคงเท่ากับร้อยละ ๑๕ เช่นเดิม ทั้งนี้เพื่อป้องกันเงินทุนไหลออกนอกประเทศอัน เป็นผลจากอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศซึ่งเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๔ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานที่เรียกเก็บจากธนาคารพาณิชย์อีก เพื่อป้องกันเงินทุนไหลออกไปต่างประเทศเพราะอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศอยู่ในระดับสูง โดยกำหนดว่า ถ้ากู้ในวงเงินเสียอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑๓.๕ ต่อปีเท่าอัตราเดิม และถ้ากู้เกินวงเงินเสียอัตราดอกเบี้ยเท่ากับร้อยละ ๑๗.๕ ต่อปี

(๒) อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์

สำหรับด้านโครงสร้างด้านอัตราดอกเบี้ย เงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์นั้น ก่อนวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓ เพดานอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมยังคงสูงไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี และตั้งแต่ได้เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันมาได้มีการปรับอัตราดอกเบี้ยแก่กิจกรรมที่รัฐส่งเสริมขึ้นบ้างแต่น้อยครั้งมาก ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๒ ได้มีการยกเลิกอัตราดอกเบี้ยสูงสุด ที่ให้กู้แก่ธุรกิจอุตสาหกรรมและกิจการเหมืองแร่

แม้จะมีการขึ้นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและได้ปรับปรุงอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธุรกิจอุตสาหกรรมและเหมืองแร่เมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๒ แล้วก็ตาม สถานการณ์ด้านการเงินก็ยังไม่คลี่คลายไปในทางที่ดี จึงได้มีประกาศใช้ พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินในเดือน มกราคม ๒๕๒๓ ทั้งนี้เพราะโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยของไทยในขณะนั้นยังไม่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งมีทั้งปัญหาเงินตึงตัว เงินเฟ้อและอื่น ๆ

สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินนี้คือ การให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินคิดจากผู้กู้ยืมได้เกินร้อยละสิบห้าต่อปี อำนาจตาม พ.ร.บ. นี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสามารถบังคับใช้เฉพาะ "สถาบันการเงินเท่านั้น"^๑ ซึ่งนับเป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดเป็นการทั่วไป โดยธนาคารแห่งประเทศไทยอาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยของเงินให้กู้แต่ละประเภทภายใต้อัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ประกาศโดยพระราชบัญญัตินี้ได้อีก ตามอำนาจที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ และพระราชบัญญัติการประกอบเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

^๑สถาบันการเงินในที่นี้หมายถึง ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเออร์ และสถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

หลังจาก พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๒๓ นั้น ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนใหม่อีกตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๓ โดยดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากการปล่อยเงินกู้ยืมจะไม่เกินร้อยละ ๑๘ ต่อปี สำหรับบริษัทเงินทุนและเครดิตฟองซิเอร์ และบริษัทหลักทรัพย์ มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูงสุดไว้ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ต่อปี

และเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ได้ปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยอีกร้อยละ ๑ คืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปรับเป็นร้อยละ ๑๙ สำหรับด้านบริษัทเงินทุนและบริษัท เครดิตฟองซิเอร์ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้คิดอัตราดอกเบี้ยจากผู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ ๒๑ ต่อปี

ตารางที่ ๔.๑

นโยบายกำหนดอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๒๔

	เพดานอัตราดอกเบี้ยในธนาคารพาณิชย์ของไทย, ๒๕๐๕-๒๕๒๔						
	ตาม พ.ร.บ.ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เริ่มใช้บังคับเมื่อ				ตาม พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๒๒		
	พ.ศ. ๒๕๐๕	พ.ศ. ๒๕๐๖	พ.ศ. ๒๕๐๙	พ.ศ. ๒๕๑๗	๑๔ ก.ย. ๒๕๒๒	๑๕ ม.ค. ๒๕๒๓	๑ ก.ค. ๒๕๒๔
<u>เงินฝาก</u>							
เงินฝากเพื่อเรียก	๐.๕	๐.๐๑	๐.๐๑	๐.๐๑	-	-	-
เงินฝากออมทรัพย์	๔.๕	๔.๕	๓.๕	๔.๕	๔.๕	๖	๙
<u>เงินฝากประจำ</u>							
อายุ ๐-๓ เดือน	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
อายุ ๓-๖ เดือน	๖	๖	๖	๖	๖	๙	๙
อายุ ๖-๑๒ เดือน	๖	๗	๗	๗	๗	๑๐	๑๐
อายุ ๑๒ เดือนขึ้นไป	๖	๗	๗	๖	๙	๑๒ (๑-๓ ปี) ๑๓ (๓-๕ ปี) ๑๔ (๕ ปีขึ้นไป)	๑๓ (๑ ปี) ๑๔ (๒ ปี) ๑๕ (๔ ปี)
<u>เงินให้กู้</u>							
เงินให้กู้อื่น ๆ	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๖	๑๕
<u>อัตราคิดลดตั๋วเงิน</u>							
ตั๋วเงินเพื่อการส่งออก	๑๒	๑๒	๙	๑๕	๑๕	๑๖	๑๕

